

International Journal of Social Sciences

ISSN: 2587-2591

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.13.11>

Volume 7/1

2023 p. 221-244

**TÜRKİYE'DE CAZ MÜZİĞİNİN İLK KADIN YORUMCUSU:
SEVİNÇ TEVS**

**THE FIRST FEMALE PERFORMER OF JAZZ MUSIC IN TURKEY:
SEVİNÇ TEVS**

İlknur AKSOY*

Fulya SOYLU BAĞÇECİ**

ÖZ

Bu araştırmada, ilk kadın caz sanatçımız Sevinç Tevs'in hayatı ve Türkiye'de caz müziğine sunduğu katkılar ele alınmıştır. Dünyanın pek çok ülkesinde farklı biçimlerde gelişme göstermiş olan caz müziğinin Türkiye'deki gelişiminden kısaca bahsedilmiş ve bu süreçte araştırma konusuyla bağlantılı hususlar üzerinde durulmuştur. 1950 sonrası Türk toplum yapısının hızlı değişim ve dönüşümüyle birlikte caz müziğinin de bazı müzisyenler tarafından icra edildiği ve bu doğrultuda belirli oranlarda dinleyici kitlesinin oluşmaya başladığı görülür. 1940'lı yıllardan itibaren ses ve yorumculuğu ile kendini göstermeye başlayan Sevinç Tevs, caz müziğinin ülkemizdeki gelişim seyrinin dikkat çeken bir karakteri haline gelir. Gerek yeteneğiyle gerekse hayata bakış açısı, çalışmaları ve yurtdışı faaliyetleri ile müzik hayatına yön veren Sevinç Tevs, caz müziğinin icrası açısından zamanın müzik beklentilerini de aşan başarılarla imza atmıştır. Caz müziğinin ülkemizde en çok gelişim gösterdiği 40'lı ve 60'lı yıllar arasındaki süreçte ilk kadın yorumcu olarak ön plana çıkmış, ses, yorum stili, müziğe hâkimiyeti ve geniş repertuarı ile bu müziğinin ana vatanındaki ruhunu rahatlıkla yansıtmıştır. Çalışmada Sevinç Tevs'in yorumculuğu, başarıları ve müzik faaliyetleri biyografik bir karakterle sunulmuş, gerek akademik literatürden gerekse gazete yazıları, haberler, röportajlardan faydalanılmıştır. Bu doğrultuda betimsel bir karakterle ele alınmış olan bu çalışma Sevinç Tevs'in müzik yaşantısına dair ulaşılan

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji Anabilim Dalı, E-mail: ilknuraksoy713@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5275-0178, Niğde, Türkiye.

** Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Müzikoloji Bölümü, E-mail: fulyas@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9915-9078, Niğde, Türkiye.

bütün belgelerden faydalanılan derleme bir niteliktedir. Aynı zamanda Sevinç Tevs’in kızı Şehrazat Kemali Söylemezoğlu ile görüşmeler yapılarak anekdotlarla ve yaşanmışlıklarla veri toplama süreci desteklenmiştir. Böylece hakkında az bir bilgi sahibi olunan bu sanatçıya dair bütün konuların betimsel bir karakterle ortaya konması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Caz, Caz Tarihi, Türkiye’de Caz, Sevinç Tevs*

ABSTRACT

In this study, the life of our first female jazz artist Sevinç Tevs and her contributions to jazz music in Turkey are discussed. The development of jazz music in Turkey — which has also developed in different ways in various countries of the world, is briefly mentioned and meanwhile the issues related to the subject of the study are emphasized. With the rapid change and transformations that were emerging in the Turkish social structure after the 1950s, it can be seen that jazz music was also being started to be performed by some musicians. In this manner, at a certain point, a jazz-centered audience also began to form around this phenomena. Sevinç Tevs, who started to show herself with her voice and interpretation in the 1940s, became a remarkable character in the course of the development of jazz music in Turkey. Sevinç Tevs, who steered the music life with her talent, her perspective on life, and with her studies and activities abroad, achieved numerous successes that exceeded the musical expectations of her time in terms of performing jazz music. She came to the forefront as the first female performer during the era between the 1940s and 1960s — the period in which Turkish Jazz culture was at its peak in terms of developing and gaining popularity. She easily reflected the spirit of this music in her homeland Turkey, with her voice, interpretation style, musical command and wide repertoire. In this study, Sevinç Tevs's interpretations on Jazz, her achievements and her unique musical activities is being presented in a biographical discourse, supported with academic literatures, newspaper articles, news and interviews. In this regard, this study — which was conducted with a descriptive approach, is a curated work in which all the documents that are found about the musical life of Sevinç Tevs’s are used. On top of these, interviews were conducted with Sevinç Tevs's daughter, Şehrazat Kemali Söylemezoğlu, to support the data collection process with anecdotes and experiences. Thus, it is aimed to reveal all the subjects about this artist, about whom little is known, with a descriptive character.

Key Words: *Jazz, History of Jazz, Jazz in Turkey, Sevinç Tevs*

1. Giriş

Radyo emisyonları, caz festivalleri, caz kulüpleri ve gelişen müzik teknolojileri Türkiye’de caz sahnesinin genişlemesine neden olan önemli faktörler arasındadır. Caz müzisyenlerinin Türk müziğinin melodik, ritmik ve armonik unsurlarını caza dâhil etmiş olmaları ve Türkçe repertuvarlar seslendirmeye yönelik girişimlerde bulunmaları Türkiye sahnelerinde caza varolma şansı tanımıştır. Ancak bu müziğin kültürel yaşantının bir parçası olması ve toplum tarafından tam olarak benimsenmesi söz konusu olmamıştır. Belli başlı kent merkezlerinde kurulan orkestralar, az sayıda dinleyici kitlesi gibi faktörlere rağmen caz müziğin bilinen temsilcilerinin çalışmalarını tutku ile yürüttüğü açıktır. Radyo emisyonları, TV programları, yurtdışı seyahatleri ve konserleri ile caz müziği tutkusunu ortaya koyan Sevinç Tevs’in gerek müzikal yeteneklerine gerekse caz müziğindeki başarılarına dair bilgilerin derlenmesi popüler müzik literatürüne ve Türkiye’de caz müziği tarihine katkı sağlayacaktır. Bu çalışma tüm dünyada adından bahsettirmeyi başarmış Sevinç Tevs’in sanatçı profiline ve Türk caz müziğine yapmış olduğu öncülüğe ışık tutabilmesi açısından önemlidir. Caz müziği bir yüzyılı aşan tarihi süresince çeşitli dönem ve koşullara göre büyük ölçüde değişim göstermiştir. Cumhuriyetin ilanından itibaren varlığını sürdüren bu müzik türü günümüzde hatırı sayılır bir konumda olsa da Türkiye’de cazın kökeni, yerelleşme süreçleri ve gelişimi hakkında kaynakların azlığından yola çıkarak yeteri kadar özel bir çalışma yapılmadığı sonucuna varmaktayız. Cevaplanması hedeflenen ana problem; ilk kadın caz müziği yorumcumuz Sevinç Tevs’in caz müziğinin gelişimine katkıları nelerdir? Dolayısıyla kültürel etkileşimler ve yerelleşme süreçlerine vurgu yaparak, caz müziğinin Türkiye’deki seyrinin önemli bir karakteri olan Sevinç Tevs’e odaklanılmıştır. 1923’ten Sevinç Tevs’in ölüm yıldönümü 1976’ya kadar olan zaman dilimini kapsayan süreçte yaşamı, müzikal atılımları ve başarılarıyla benzersiz bir noktaya yerleşen bu sanatçının caz müziğe dair faaliyetleri ortaya konmuştur.

2. Türkiye’de Caz Müziğinin Seyri

Siyahi müzisyenlerin yetenekleri, klasik müzik kültürünün gerek çalgıları gerekse melodik ve armonik olanaklarının birleşmesi ve askeri bandonun marş ve ritimlerinin de tesiriyle ortaya çıkan caz müziği, kısa sürede tüm dünyaya yayılmış (Candemir 1996: 50), Türkiye’de duyulması ise Osmanlı’nın sonu sayılabilecek 1920’li yıllara denk gelmiştir. Caz müziğinin Türkiye’ye girişine öncü olan isim, keman çalıp çok sesli Batı müziğiyle ilgilendiği bilinen Yahudi asıllı bir Türk vatandaşı olan Leon Avigdor’dur. Avigdor Paris’e gittiğinde duyduğu caz şarkılarıyla adeta büyülenmiş, alto saksafon öğrenip, bir piyanist, bir davulcu ve bir bançocu ile birlikte “Ronald’s” isimli bir kuartet kurmuştur. Bu kuartet Türkiye’nin ilk caz grubu olarak kabul edilmektedir. Her şeyden önce bir dans orkestrası olan bu grup, o dönemin popüler parçalarını çalmıştır (Mimaroglu, 2013: 111). İlk caz grubu sonrasında, 1920’li yılları takip eden dönemler

boyunca caz müziği, yetenekli gayrimüslim vatandaşlar tarafından oluşturulan caz grupları ile icra edilmeye devam edilmiş, gayrimüslimlerin çok sesli müziğe alışkın olmaları neticesinde de caz müziğinde öncüler Ermeni ve Yahudiler olmuştur. Bu gruplara Türkler de girmeye başlayınca Türk halkı yavaş yavaş caz müziğini benimsemiştir (İlbi, 2019: 24). İlhan Mimaroglu bu durumu Türkiye’nin ilk caz kitabı olma niteliği taşıyan *Caz Sanatı* adlı kitabında şöyle anlatmıştır: “1938’de Almanya’da orkestra şefliği tahsil etmiş Gido Kornfilt yurda döndü. On kişiden fazla personeli olan bir büyük orkestra kurdu. Azınlık vatandaşlarımızdan meydana gelmiş bu orkestrada bir de Türk vardı: Davulcu Şadan Çaylıgil” (Mimaroglu, 2013: 112). Sosyolog ve müzik araştırmacısı Orhan Tekelioğlu’nun ve caz araştırmacısı ve radyo yapımcısı Hülya Tunçağ’ın *Türkiye’de Caz* isimli belgeselde de bahsettikleri gibi ilk Türk caz orkestrası ise klarnetçi Hulki Saner’in kurduğu orkestradır (Akyol, 2013). 1930’lu 1940’lı yıllara gelindiğinde caz müziği çeşitli oteller, barlar, gazinolar veya caz kulüplerde seslendirilse de ilk caz mekânı olarak nitelendirilebilecek yer *Maksim Gazinosu*’dur. Bu gazinoda, Frederick Bruce Thomas’ın kurduğu *Seven Palm Beach* adlı yedi siyahi Amerikalıdan oluşan orkestra sıklıkla sahne almıştır (Akça, 2019: 19-20). Seven Palm Beach Orkestrası, caz severler için oldukça önemli bir cazbanttır. Bu orkestra caz müziğinin ne olduğu, hangi ritim ve üslupla icra edilmesi gerektiği gibi sorunlara cevap olmuş ve bugün adından bahsederken *iyi cazcılar* olarak adlandırılan kişilere ve caz müzisyenlere öncü olmuştur.

Tüm dünyaya yayılmış özellikle de Batı Avrupa’da kökleşmiş olan caz müziği, literatürdeki kaynaklar incelendiğinde edinilen genel bilgiye göre Türkiye’de 1950’lerde gerçek manada yapılmaya başlanmış ve istenilen konumda olmasa da artan bir ilgiyle karşılaşmıştır. Erdem Buri’nin 1949 yılında İstanbul Radyosu’nda yapmaya başladığı caz programlarıyla sistemli ve halk tarafından dinlenir hale gelmiştir. İstanbul Radyosu’nun devamında gelen Ankara Radyosu, İzmir Radyosu ve başarılı caz sanatçıları tarafından yapılan radyo emisyonları da caz müziğinin tanıtılmasında büyük rol oynamıştır (Mimaroglu, 2013: 114; Gülerüz, 2018: 87). Modern Türk cazının temellerini atan bir diğer önemli isim de usta kontrbas sanatçısı Cüneyt Sermet’tir. Cazın Türk gençleri tarafından bilinmesi ve benimsenmesi adına İstanbul Sarıyer’deki evini adeta bir caz ekolü olarak kullanmış, arkadaşlarıyla plak günleri yapmış, caz müziği dinletmiş, cazı tanıtmış ve sevdirmiştir (Akyol, 2016: 160). Cüneyt Sermet’in caz için yaptığı en önemli atılımlardan biri, Türkiye’de ilk trio, *King Cole-Vari* isimli triodur. Cüneyt Sermet, İlham Gencer ve Turhan Taner tarafından kurulan bu triodan sonra 1950’lerin başında, trombonda Arto Haçaturyan, piyanoda Arif Mardin, trompette Aram Dikran ve Müfit Kiper, alto saksafonda Faruk Akel ve tenor saksafonda İsmet Sıral ile ilk büyük orkestrayı kurmuşlardır (Akyol, 2013). Türk caz tarihinin gelişimine katkı sağlayan ve tüm Türkiye’yi heyecanlandıran olaylardan bir diğeri de dünyaca ünlü, caz tarihinin en iyi orkestralarından *Dizzy Gillespie Orkestrası*’nın Nisan 1956’da Türkiye’ye konser vermek üzere gelmesidir. Büyük bir coşku ile karşılanan Dizzy Gillespie Orkestrası Taksim Belediye Gazinosu’nun salonuna gelmiştir ve yaklaşık bir hafta kalarak çok sayıda konser vermiştir. Bu orkestrayı canlı olarak dinleme fırsatı bulan Türk caz müzisyenlerine

informal caz eğitimi almalarının bir yolu da böylece açılmıştır (Uyar, 2016: 57-58). Kıbrıs'tan gelen Dizzy Gillespie Orkestrası Esenboğa Havaalanı'nda Amerikan kolonisi ve caz meraklısı gençlerin taşıdığı *Welcome Dizzy Gillespie* yazılı pankartla karşılanmış, Gillespie ve arkadaşları, turneleri esnasında ziyaret ettikleri memleketler arasında caza en büyük yakınlık gösteren ülkenin Türkiye olduğunu da söylemiştir. Orkestrayı havaalanında karşılayan bandonun şefi olan trompetist Muvaffak Falay sahneye davet edilmiş ve kendisine Dizzy tarafından gümüş bir tabaka taktim edilmiştir (Dizzy Ankara'da, 1956).

Şekil 1. Ankara Esenboğa Havalimanı'nda Dizzy Gillespie Karşılansması (Seymen, 2016).

Türk caz tarihinde *Dizzy Gillespie Orkestrası*'nın Türkiye'ye gelmesinden biraz geriye gidecek olursak, *Cazın Anası* Sevinç Tevs'le karşılaşırız. Sevinç Tevs Türk cazının ilk kadın vokalisti ünvanına sahiptir. 1928-1976 yılları arasında yaşayan ve kısa ömrüne birçok başarı sığdıran Sevinç Tevs, Ankara ve İstanbul Radyoları'nda dönemin popüler şarkılarını kendine has üslubuyla seslendirerek, Türkiye'nin cazı sevmesine katkıda bulunmuştur (Kişisel Görüşme, Şehrazat Kemali Söylemezoğlu, 20.12.2021).

Şekil 2. Sinema Dünyası dergisinin kapağında Sevinç Tevs-1954 (Tok, 2019).

Sevinç Tevs’in ardından sırasıyla Rüçhan Çamay, Ayten Alpman ve Tülay German cazın önemli kadın temsilcilerinden olmuştur (İlbi, 2019: 27). Rüçhan Çamay, 1931 yılında dünyaya gelmiş, Ankara Devlet Konservatuvarında piyano ve şan eğitimi almış ve 17 yaşına geldiğinde Ankara Radyosu’nda caz şarkıları seslendirmeye başlamıştır. 1950 yılında, İstanbul Radyosu’nda *Rüçhan Çamay ve Arkadaşları* adıyla caz programları yapmaya başlamış, 1950’lerde ise Amerika’da radyo programlarına katılmıştır (Tunçağ, Erişim Tarihi: 24.02.2023).

Şekil 3. Rüçhan Çamay (Rüçhan Çamay, 2021).

1930 yılında dünyaya gelen Ayten Alpman'nın profesyonel bir biçimde şarkı söylemeye başlaması 1949 yılında İstanbul Radyosu'nun açılışıyla birlikte olmuş, 1959 yılında ilk taş plağı çıkmış, 2012 yılında ise vefat etmiştir.

Şekil 4. Ayten Alpman (Ayten Alpman, 2012).

Tülay German, 1935 yılında dünyaya gelmiş, piyano dersleri almış ve sahneye ilk olarak Ankara'da çıkmıştır. 1960'lı yıllara gelindiğinde ise caz şarkıcısı olarak tanınır hale gelmiştir. Fransa, Belçika, Almanya, Polonya, Tunus, Hollanda, Brezilya gibi ülkelerde radyo ve televizyon programları yapmış, konserler vermiş ve çeşitli festivallere katılmıştır (İlbi, 2019: 29).

Şekil 5. Tülay German (Tülay German, 2023).

Craig Dicker 2013 yılında yayınlanan *Türkiye’de Caz Belgeseli*’nde “müzik evrensel ve kitle birleştirici bir silahtır, caz müzikte bu konuda oldukça dinamik bir türdür” ifadelerini kullanmıştır (Akyol, 2013). Burada kastedilen caz müziğin ideolojik ve siyasal konulara eklemlenen bir içerikle karşımıza çıkmasıdır. Müziğin toplumsal etki alanı üzerinden yapılan yönlendirmeler tarihsel süreç içerisinde pek çok müzik türü için yapılagelmiştir. Buna benzer bir örnek teşkil eden caz müzikte ise 1950’li yıllara gelindiğinde kapitalistleşme etkisiyle yaşanan dönüşümler karşımıza çıkar. Bu anlamda 1955’de açılan Hilton otel, caz müziğinin Türkiye’deki gelişimi açısından kritik bir öneme sahip olmuştur. İstanbul’da açılan ilk büyük otel olan Hilton otel gösterişli bir açılış yapar ve bu otelin açılışında caz müzik kullanılır. Bu da insanlarda caz müziğin ayrıcalıklı bir konumda olması gerektiği izlenimini uyandırır. Caz müzisyenleri de o andan itibaren kendilerini ayrıcalıklı konumun bir parçası olarak görmeye başlar. Oysaki bu müzik türü ilk gelişim safhalarında, siyahilerin etkisi ve müziğin üretildiği eğlence ortamları göz önünde bulundurulduğunda ayrıcalıklı bir müzik türü olmak bir yana pek çok kesim tarafından eleştirilen ve uygun bulunmayan yönleriyle dikkat çeker. Ancak bu müziğin zaman içerisinde gerek uluslararası arenada gerek doğduğu ve geliştiği toplum içerisinde farklı katmanlarda farklı içeriklere büründüğü, dolayısıyla çeşitli toplumsal dönüşümler ile yeni anlamlar kazandığı görülür. Caz müzik o yıllarda yüksek camianın eğlencesi ve tüketim unsuru haline gelmiştir ve bir nevi seçkin bir sınıfa hitap etmek zorunda kalmıştır (Berendt, 2019: 50). Bu durum bir açıdan bakıldığında Türkiye’de caz için olumlu gelişmelerden kabul edilse de caz müziğin yüksek kültüre atfedilmesi halk ile arasındaki uçurumu da artırmıştır. Türkiye’nin ilk caz kulübü Hasan Kocamaz tarafından açılan 306 isimli kulüptür. Sadece caz icra edilen ilk mekân olan 306, 1956 yılında İstanbul Bebek’te açılmıştır (Akyol, 2016: 180). İlk Türk caz albümü olan *Jazz Semai* 1978 yılında yayınlanmıştır. Bir Türk müzik ekibi tarafından yapılan ve özgün bestelerden oluşan *Jazz Semai* birçok kaynak tarafından “İlk Türk Cazı” olarak kabul

edilmiş ve bu bakımından önem teşkil etmiştir. *Jazz Semai* albümünde davulda Erol Pekcan, piyano ve saksafon’da Tuna Ötenel ve basgitar ve perküsyonda Kudret Öztoprak yer almıştır (Uyar, 2016: 101). Albümün eser listesi; Kızkardeş, Hatıralar, Şenlik, Ali’yi Gördüm Ali’yi (albümdeki tek anonim düzenlemedir), Köy Yolu, Erkek Kardeş, Arzular, Rüyadaki sesler, ağıt ve Jazz Semai’dir (Aydın, 2018: 22).

Şekil 6. Jazz Semai albüm kapağı-1978 (Yalçın, 2022).

3. Türk Cazın Anası: Sevinç Tevs

Özellikle 1950’li yıllarda Türkiye’de caz müziğinin en dikkat çeken figürlerinden biri olan Sevinç Tevs, ülkemizi ABD, İngiltere, Yunanistan başta olmak üzere birçok ülkede temsil etmiş ve BBC’den davet almış bir caz sanatçısıdır (Demiriz, 2018: 193). O yılların şartları ve müzik üretimleri baz alındığında Tevs’in bu başarılarına imza atmasında ailesinin müziğe ilgisi ve müzikal birikimi olmasının yanında aile yaşantısının etkileri olduğu da açıktır. Sevinç Tevs 1928 Tiran Arnavutluk doğumludur. ¹ Babasının adı Mehmet Fuat Abdüsselam, annesinin adı ise Fatma Melihadır. Baba tarafından kökleri Mısır’daki Türklere, anne tarafının kökleri ise Hz. Abdüsselam’ın ileri kuşak torunu ünlü Hamamizade Dede Efendi’ye dayanmaktadır. Kökleri oldukça soylu ve varlıklı bir aileye dayanan Sevinç Tevs’in dedesi keman, anneanesi piyano çalarken, dayısı önemli Türk müziği bestecisi ve Türk Müziğinin altın kemancı olarak tanınan Cevdet Çağla’dır. Anne Fatma Meliha hanım ise, mükemmel derecede nota bilen, ud ve

¹ Doğum tarihindeki ikilem Sevinç Tevs’in kızı Şhrazat hanım ile yapılan kişisel görüşme ile netleştirilmiştir (Kişisel Görüşme, Şhrazat Söylemezoğlu Mayıs, 2022).

piyano çalan, zamanın üstadlarından ders almış donanımlı bir kadındır (Akçura, 2005: 168-169). Oldukça çok yönlü bir müzik eğitiminden geçen Sevinç Tevs, çocukluğundan itibaren gerek klasik müzikten gerekse alaturka müzikten beslense de caz onun için hep ayrı bir konumda olmuştur (Kişisel Görüşme, Şehrazat Kemali Söylemezoğlu, 20.12.2021). Maddi yönden de varlıklı bir aileye doğan Sevinç Tevs’in Babası; İngilizce, Fransızca ve Almanca olmak üzere üç dil bilen, çok yönlü bir adamdır. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Avusturya’da Türk ve Avusturya askerleri arasında tercümanlık yapmış, ardından da Düyun-u Umumiye’de başmüfettiş olmuş ve mâli durumu daha da iyiye doğru gitmeye başlamıştır. Sevim-Sevinç Tevs kardeşlerin babasının iş konumu itibariyle gelişen en büyük kazanımlarından biri de küçük yaşta Avrupa’nın bazı şehirlerini dolaşmaları ve yeni yerler görerek edindikleri kazanımlar olmuştur (Kiper, 1944: 7).

Hem yazlık hem de kışlık evleri olan Sevinç Tevs ve ailesi, yazları Beykoz’da geçirirken kışları da Cihangir’de geçirmiştir. Dört kardeş olan Sevinç Tevs, bu ailenin en küçük çocuğudur. Büyük abisi Özer, ablası Sevim ve küçük abisi Akgün’dür. En büyük çocuk Özer, yatılı olarak Galatasaray’da okurken bunu izleyen yıllarda ailenin büyük çoğunluğu Ankara’da ikamet etmiştir. Mehmet Fuat bey, Sevinç Tevs’in doğduğu yıllarda Tiran elçiliğinde başkâtip olduğu için doğum hanesine 1926 Tiran yazılmıştır ve bazı kaynaklarda da doğum tarihi böyle geçmektedir. Sevim-Sevinç kardeşler ise çocukluk yaşlarından itibaren yetenekleriyle dikkatleri çekmiş ve çevrelerinde ünlü olur konuma gelmişlerdir (Akçura, 2005: 169). Ülkemizin ilk kadın caz yorumcusu Sevinç Tevs sahneye ilk kez Muhiddin Sadak yönetiminde olan *Balıkçılar* operetinde tanışmıştır (Sevinç Tevs, 2023).

Sevinç Tevs 5, Sevim Tevs 8 yaşlarında iken bir okul müsamesinin bale ekibine seçilmişler, piyeslerden filmlere kadar daima kendilerini göstererek daha küçük yaşlarda sahneye tanışmışlardır (Esen, 1937). Sevinç Tevs bir konuşmasında, Mehmet Fuat beyin hariciyecisi olduğunu, onunla Avrupa’nın bazı şehirlerini gezdiklerini ve tahsilini Boğaziçi Lisesi’nde yaptığını anlattıktan sonra, okul hayatında birçok gösteride yer aldığından bahseder. Kariyer hayatına dans ile başlayan Sevim-Sevinç kardeşler, iyi bir dansçı olmak isteyerek çok çalışmışlardır ve Sevinç Tevs’in “*Ankara Radyosu’nun İki Küçük Yıldızı Sevim ve Sevinç Kardeşlerle Bir Konuşma*” isimli röportajda söylediğine göre özellikle Sevim Tevs’in dansa ayrı bir yeteneği ve hevesi vardır. Küçük yaşlardan beri müzikli ve baleli filmlere gidip, orada gördüklerini tekrar ederek kendilerini geliştirirler. Üstün sahne yeteneklerinden dolayı Arnavutköy’de ücretli bir okul olan Feyziati Lisesi’nin ilkokul bölümünde parasız ve yatılı olarak okumuşlar ve okul müsamerelerinde önemli rollerde oynamışlardır. Ankara’da Raşit Rıza Tiyatrosu ile bir süre birlikte çalışarak birçok piyeste yer almışlardır. VI. Yerli Malı Haftası’nda düzenlenen büyük gösterinin bale heyetinde bulunduktan sonra Sevim-Sevinç kardeşleri dans merkezi olan Leningrad’a göndermek istemişlerdir. Bu duruma çok sevinip hazırlık yapmalarına rağmen bazı sebepler yüzünden gidememişlerdir (Kiper, 1944: 7). Sevinç Tevs bütün bu olanlardan sonra, 1942 senesinde konservatuvarın tiyatro kısmına girmiş, oyuncu, yönetmen ve senarist Metin Belgin’in arşivinde yer alan Ankara Devlet

Konsevatuvarı 30. Yıl anısına hazırlanan kitaptan aktardığı gibi 16 Haziran 1949 yılında buradan mezun olmuştur. Kardeşi Sevim ile birlikte VOA'da yayımlanan müzik programlarından aşına olmuş olacaklar ki *The Andrew Sisters* şarkılarını onlar gibi söylemeye çalışarak müziğe başlamışlardır.

Abisi Özer Tevs bir konuşmasında, Seviç Tevs'in küçük yaşlardan itibaren güçlü bir kişiliği olduğunu ve ablası Sevim'i etkisi altına aldığını anlatmaktadır. Özer, klasik batı müziği dinlerken Sevim-Sevinç, günün popüler plaklarını, en çok da Andrews Sisters plaklarını dinlemekten keyif almışlardır. Ankara'da Maltepe civarında oturdukları sırada, dayı Cevdet Çağla dolayısı ile tanıştıkları halkevlerinin ve radyoların gözdesi olmuşlardır. Özer bir başka konuşmasında ise, 1938 yılında babalarının ölümünden sonra sahneye çıkmaya başlayan Sevim ve Sevinç'e karşı çıktığını ve o zamanın radyo müdürü Vedat Nedim Tör'ün ısrarı üzerine adeta kolundan tutup zorla götürdüğünü ve Sevinç Tevs'i konservatuvara yazdırdığını anlatmaktadır (Akçura, 2005: 171-173).

Konsevatuvarın tiyatro bölümünde tanıştığı ve aynı zamanda flüt hocası olan Riyaseti Cumhur Filarmonik Orkestrası üyelerinden Muzaffer Tema ile evlenen Sevinç evlendikten sonra konservatuvarı bırakmış ve o yıllarda sahneye çıkmaya başlamıştır (Deniz, 1945). Muzaffer Tema, yapmış olduğu birkaç röportajında belirttiği üzere, Sevinç Tevs'i bir radyo programında "Rio" adlı şarkıyı seslendirirken dinlemiş ve sesi karşısında adeta büyülenmiştir. Tanıştıktan kısa bir süre sonra evlenmişler ve evliliklerinin ilk ayları çok mesut geçmiştir. Sevinç Tevs İstanbul'dan cazip bir teklif aldıktan sonra Ankara'dan İstanbul'a taşınmışlar ve Sevinç Tevs artık şöhret sahibi bir kadın olmuştur. Hayatlarında yaşanan bu köklü değişiklikler neticesinde anlaşılamamışlar, ayrılık kararı almışlar ve ilk eşi Muzaffer Tema ile yollarını ayırmışlardır (Akçura, 2005: 173-175).

4. Sevim-Sevinç Kardeşlerin Ankara Radyosu Zamanı

Sevinç Tevs, Ankara Devlet Konservatuvarı'nın tiyatro ve şan bölümünde eğitim görmüş, 1940'lı yılların başlarında ablası Sevim Tevs ile *Sevim-Sevinç Tevs Kardeşler* adı altında Ankara Radyosu'nda dönemin popüler şarkılarını seslendirmeye başlamıştır (İlbi 2019: 26). 1940'lı yılların ilk aylarından itibaren, daha çocuk denecek yaşta, radyo mikrofonlarına çıkan Sevim-Sevinç Tevs kardeşler çok beğenilmiş ve o yılların dünyaca ünlü ikilisi *Dorothy Sisters*'lara benzetilmiştir (Yazgan, 2016: 313). Çocukluğundan beri şarkı söyledikleri Ankara Radyosu'nda çok ünlü olan *Sevim-Sevinç Tevs Kardeşler* daha çok Ankara dinleyicisi tarafından bilinmişlerdir. Çünkü o zamanlar İstanbul Radyosu Ankara'dan dinlenemiyordu (Şenel, 2009: 37). Sevinç Tevs sanat yaşamının ilk dönemini bir röportajında şöyle anlatmıştır: "*Türkiye'de ilk defa olarak Ankara Konservatuvarı'na devam ettim. Dansa çok istidatım vardı. Avrupa'ya gönderilmek üzere iken harp çıktı, seyahat geri kaldı. Memlekette plaklardan öğrendiğim tango-swing şarkılarını aile toplantılarında okudum. Çok beğenildi. Radyoya alındım*" (Radyo Magazin, 1951; akt. Akçura, 2005: 175). Sevinç Tevs'in anlattığı üzere, radyoya

takdim edilmeyen Sevim-Sevinç Kardeşler bir gün radyoevine giderek kendi kendilerini duyurmuşlardır. Mesut Cemil, Fuat Münir ve Ulvi Cemal beyler, kardeşleri dinledikten sonra ortak karar vererek radyoya girmelerini sağlamışlardır. İlk olarak Ateşböcekleri kuartetinde yer almışlar ve çok beğenilmişlerdir. Radyo dergisinde yer alan bir habere göre, 1942 yılında Sevim Tevs, *Radyo Dans Orkestrası*’nın “caz” kadrosunun solisti olarak programlara çıkmaktadır. Sevim Tevs’in solist olduğu programda; trompette Hüsnü Özenen ve Rüştü Yeger, tenor S-saksafonda Nihat Esengin, Fehmi Ege ve Sadreddin Sonat, davulda Ziya Esel, kontrabasda Kazım Tüzel ve piyanoda Karl Siebert yer almıştır. Dans orkestrası saatlerinden kalan zamanlarda da *swing* söylemeye başlamışlardır (Akçura, 2005: 175-176). Caz’ın dönem isimlerinden biri olmasının yanında popüler bir caz hareketi olarak karşımıza çıkan *swing* stiline kollektif doğaçlamalar görülmezken, ritmik anlayış daha serbest ve yumuşak bir tarzdadır (Yanıkoglu, 2007: 15). Bu tarza hakim olduğu bilinen Sevim-Sevinç kardeşler söyleyiş stili ve üsluplarıyla *swing* stiline hakkını vermişlerdir. Sevim ve Sevinç kardeşlerle yapılan bir diğer röportajdan öğrendiğimiz kadarıyla bu iki kardeş eserleri nota bilmeden, kulaktan işiterek repertuvarlarına dahil etmektedir. Bir şarkıyı iki veya üç defa tekrar ettikten sonra öğrenen Sevim-Sevinç kardeşler, radyo emisyonlarından önce 30-45 dakikalık provalarla yayına hazırlanıp harikalar yaratmışlardır. Bu durumu Tevs kendi sözleriyle şöyle ifade etmiştir; “*Bilir misiniz ben hiç nota bilmem. Sesleri de kendim hazırlarım... Kendimi methetmeyeyim ama kulaklarım yamandır. Bir dinleyince hemen aklımda kalır*” (Deniz, 1945). Başka bir röportajda ise en sevdiği besteciler ve eserler sorulduğunda klasik müzik bestecilerinden, Bach, Mozart ve Beethoven, caz parçalarından ise Andrew Sisters şarkıları, There’s a Bill’in my life, Tropic Night, Little White Lies’ı çok sevdiğini söylemişlerdir (Kiper, 1944: 7). Sevinç Tevs’in kızı Şehrazat Kemali Söylemezoğlu’nun ifadelerine göre Tevs, Türk musikisi sahasında da oldukça yeteneklidir. “*Nideyim sahn-ı çemen seyrini*” diye başlayan eseri o kadar güzel okur ki duyanlar heyecanlarını saklayamazlar. Atalarında, bestekar Hamamizade İsmail Dede’ye kadar uzanan sanat bağı olduğu halde, o caz müziğini tercih etmiştir. Sevim-Sevinç kardeşler Ankara Radyosu’nda başladıkları kariyer hayatlarında kısa sürede yakaladıkları ivme ile ünleri İstanbul’a kadar ulaşmıştır (Kişisel Görüşme, Şehrazat Kemali Söylemezoğlu, 20.12.2021).

Şekil 7. Sevim Sevinç Tevs Kardeşler Ankara Radyosu mikrofonu önünde-1943 (Sevim Tevs, 2023).

5. Sevinç Tevs Dünya Sahnelerinde

Muhsin Ertuğrul'un çıkardığı ünlü Perde-Sahne Dergisi, 1944 yılında *Ankara Radyosunun İki Küçük Yıldızı: Sevim ve Sevinç Kardeşlerle Bir Konuşma* başlığı altında Halit Kiper'in bir röportajını yayımlamıştır. Röportajda şu bilgiler yer almaktadır: "Sevim ve Sevinç'i bütün radyo evleri tanır. Ankara Radyosu'nda en güzel ve en ateşli swingleri, kudret ve neşeyle söyleyen bu iki Türk yıldızı dinleyiciler tarafından zevkle karşılanır" der ve ilave eder: "Sevim ve Sevinç isimleri duyulduğunda, akla parlak bir istikbal vadeden iki Türk yıldızı gelir. Herkesin hoşuna giden bu yıldızlardan; Sevim tatlı ve ince sesli olanıdır, Sevinç ise kalın, sıcak ve derin seslidir" (Kiper, 1944: 7). Sevinç Tevs'in İstanbul'da ilk konseri yaklaşık 1940'lı yıllarda Saray Sineması'nda gerçekleşmiştir. Büyük bir başarı ivmesi yakalamış olacak ki gerek Saray Sineması'nda gerekse Taksim Belediye Gazinosu'nda konserler vermiştir (Akçura, 2019). 1945 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nde yer verilen bir ilan Taksim Belediye Gazinosu konserlerini destekler niteliktedir. *Sesleri Dünyaca Tanınmış Swing-Caz Yıldızlarımız Sevim Sevinç Kardeşler Her Akşam Taksim Belediye Gazinosunda.*

Şekil 8. Cumhuriyet Gazetesi ilanı-1945 (Akçura, 2019).

Sevinç Tevs radyo programlarının yanı sıra, zaman zaman da kulüp çalışmaları yapmış ve eşzamanlı olarak yurtdışı konserlerini de sürdürmüştür. Ankara Radyosu’nda kazanılan ün, sonraki yıllarda İstanbul üzerinden dünya sahnelerine uzanmıştır. 1948 yılında yapılan bir röportajından öğrendiğimize göre Sevinç Tevs yurtdışına ilk kez savaş bittiğinde çıkmış ve Yunanistan’a gitmiştir. Türkiye’den Yunanistan’a giden ilk yabancı sanatçı olmasının yanı sıra, savaş sonrası memleketten çıkan ilk Türk sanatçı da Sevinç Tevs olmuştur. O dönemde Yunanistan’ın başkenti Atina İngilizlerle doludur. Tek bir şarkı söylemek için sahneye çıkan Sevinç Tevs halkın ısrarı ile sahneden inmeyip yedi sekiz defa şarkı söylemiştir. Hatta bu süreçte radyoda caz şarkıları söyleyerek İngilizce hakimiyetini daha da arttırmıştır (Ebcioğlu, 1950). Sevinç Tevs’in röportajında ifade ettiğine göre, İngiliz askeri kampında şarkı söylemesi için Türk elçiliğine resmen müracaat edilmiş ve Sevinç Tevs de kabul etmiştir. Sonrasında Atina Radyosu’ndan gelen teklifi de kabul etmiştir. 1949 yılındaki bir röportajında ise Yunanistan’a organizatörlük yapan Kontiya şirketi tarafından götürüldüğünü “Miami” kulübünde 15 gün çalışmak üzere sözleşme imzalamak üzere gitmesine rağmen üç buçuk ay boyunca orda kalıp sahneye çıktığını anlatır (Sevim-Sevinç, 1949).

Sevinç Tevs 1949 yılında bazı anlaşma ve bağlantılar neticesinde İstanbul’a döner. İstanbul Radyosunun 1949 yılında açılışını takip eden günlerde İlham Gencer’le birlikte programa çıkar. 1950 yılına gelindiğinde ise Sevinç Tevs yine Yunanistan’a gitmiştir. Salon dergisinde bahsedildiği üzere Atina’nın Miami gazinosunda kazandığı büyük ilgiden sonra 7 Nisan’da Atina’dan hareketle İstanbul’a uğrayıp bir konser verecek olan Sevinç Tevs, Mısır’da Helmiyye Palas’ta, sonra Paris’te Lido’da şarkı söylemek

üzere hareket eder. Sevinç Tevs Atina'da büyük bir hayran kitlesi kazandıktan sonra, Ankara'da kısa bir dinlenmiş ve Kahire'de bir buçuk ay kalmak için kontrat imzalamıştır (Akçura, 2005: 179-180). Hikmet Münir Ebcioğlu'nun 1950 yılında kaleme aldığı bir yazısında, Sevinç Tevs'in Yunanistan'da çalıştığını ve kardeşi Sevim Tevs'in de ona katılmasından sonra Mısır'a gideceklerini yazmıştır. Radyo Magazin Dergisi muhabiri İskenderiye'nin büyük otellerinden birinin *Auberge Blue* lokalinde çalışan Sevinç Tevs'le röportaj yapmıştır. Sevinç Tevs'in o röportajında geçenler yurtdışı kariyeri ile ilgilidir. Uzun süreden beri yabancı ülkelerde bulunduktan, dört ay kadar da Atina ve Selanik'te büyük sükse yaptıktan sonra İskenderiye'ye gelmiştir. Türkçe, İngilizce, Fransızca, şarkılar söylemenin yanı sıra Arapça şarkılar da söylemeye başlamıştır (Avrupa'da biricik, 1951: 20). Bir doğaçlama tekniği olan ve caz literatüründe “*Scat Singing*” olarak adlandırılan sesle solo yapma uygulamasını da ağırlıklı olarak kullanan Sevinç Tevs, Türkiye'de bu tekniği kullanan öncülerden olmuştur. Türk Cazı Programında Karacaoğlan'ın sözleri olan “Güzel ne güzel olmuşsun” adlı melodiyi olağanüstü yorumu ile seslendiren Sevinç Tevs, cazı ilk kez Türkçe olarak seslendirmiştir (Sevinç Tevs, 2023). Selmi Andak'ın bir radyo programı hazırlarken bizzat kendinden aldığı bilgilere göre Sevinç Tevs, Mısır'da *L'Auberge des Pyramides* adlı yeni bir programda yer almış, ayrıca *La Ronde des Moi*'de *Baby Allemand Orkestrası* eşliğinde şarkı söylemiştir. 1951 yılında Londra'da da sahneye çıkmıştır (Akçura, 2005: 181). Başka bir röportajda Yunanistan'da *cici kız* olarak tanındığını söyleyen Sevinç Tevs, az önce de bahsettiğimiz gibi “*harpten sonra memleketten çıkan ilk Türk artisti ben olduğum gibi, Yunanistan'a giden ilk artist de ben oldum*” ifadelerini sarfeder (Avrupa'da biricik, 1951: 21).

1952'li yıllarda Sevim-Sevinç kardeşlerin yaşamında önemli değişiklikler olmuştur. Sevim Tevs evlenerek sahne hayatından ayrılır. Sevinç Tevs ise söz yazarı, besteci, yorumcu ve müzik prodüktörü Şehrazat Kemali Söylemezoğlu'nun babası *Maden Kralı* lakaplı Türkiye'nin ilk madencisi Siham Kemali Söylemezoğlu ile evlenir (Kişisel Görüşme, Şehrazat Kemali Söylemezoğlu, 20.12.2021). Yola tek başına devam eden Sevinç Tevs İstanbul Radyosu'nda tekrar emisyonlara başlamıştır. Orkestrada İsmet Sıral, Zekai Apaydın, Müfit Kiper, Yalçın Oral, Nejat Cendeli, Hrant Lusigyan, Selçuk Sun ve Muvaffak Falay yer almaktadır. İstanbul Radyosu'na yeni bir soluk getiren bu orkestra uzun yıllar dinlenemeyen Sevinç Tevs'i de tekrar sahnelere döndürmüştür. Son radyo emisyonları, orjinalite bakımından şimdiye kadar işitilmemiş, daha doğrusu alışkın olunmamış bir tarzda ilerlemiştir. Bu emisyonla tamamen Amerikanvari bir emisyon denebilir (Sevinç Tevs, 2023).

Sevinç Tevs 1948 yılında Amerika'nın New York kentinde yapılan uluslararası bir yarışmada (New York Jazz Festivali), bestecimiz Arif Mardin'in *For You* adlı yapıtı ile ilk uluslararası ödülü alarak birinci olan sanatçımızdır. O dönemi Sevinç Tevs'in kızı Şehrazat hanım şöyle anlatır; “*Arif abi o zamanlar Amerika Berklee'de talebeydi ve bu şarkıyı da orda yaptı, annemse artık cazda diva haline gelmişti, annem Arif Mardin'in 'Longing For You' bestesiyle Sarah Vaughan'ı eleyerek birinci oldu*” (Kişisel Görüşme, Şehrazat Kemali Söylemezoğlu, 20.12.2021). Tarsus gemisi ile Amerika'ya yolculuk

edenler arasında olan gazeteci Hakkı Devrim’in bu yolculuğun okyanus kısmının 14 gün gidiş, 13 gün geliş olmak üzere tam 27 gün sürdüğünü söylemiş, Sevinç Tevs’in kendisini büyük bir heyecanla bir konsere götürdüğünü ve Sevinç Tevs’i heyecandıran sanatçının birkaç hafta sonra New York Jazz Festivali’nde ikinci sıraya düşüreceği Sarah Vaughan olduğunu söylemiştir (Kaplan, 2006). Sevinç Tevs’in Tarsus Gemisi ile Amerika’ya olan yolculuğu, Türk caz tarihi açısından oldukça önemli bir olaydır.

1954 yılında Türkiye Turizm Kurumu Tarsus Gemisi ile bir gezi düzenlemiştir. Bu gezideki *Seyyar Sergi* sayesinde uluslararası bir tanıtım da yapılmış olur. Gezinin eğlence programları Vedat Ar, Hakkı Devrim ve Orhan Boran tarafından hazırlanır. Çok fazla ilgi gören bu seyahat ile birlikte Sevinç Tevs, ömrünü adadığı caz müziğin anavatanını tanımış olacaktır. Sevinç Tevs, New York’ta Waldorf Astoria Otelinde, Olgunlaşma Enstitüsü’nün Türk eserleri defilesi ve balosunda, “*İstanbul*” ve “*Kâtibim*” gibi şarkılarıyla Anadolu türküleri söylemiştir ve aynı günde iki TV programına çıkmıştır. Bunlar NBC’de Arthur Godfrey’in 30 milyon kişiye seslenen TV programı ve hemen arkasından da Columbia Broadcasting’de düzenlenen programdır (Akçura, 2005: 185-186). Sevinç Tevs devamında gelen yıllarda BBC Televizyon programlarında görünmüş ve birkaç yıl İngiltere’de kalmıştır. Atina’da verdiği konserler o kadar beğenilmiştir ki ünlü Fransız şarkıcısı Edith Piaf, Mısır’da bir gece kulübünde karşılaştığı Sevinç Tevs’e “*Demek Yunanistan’da adından coşkuyla, hararetle söz edilen ünlü Türk şarkıcısı sizsiniz; kutlarım sizi, çok güzel söylüyorsunuz*” diyerek hayranlığını dile getirmiştir (Sevinç Tevs: 2023). Akis Dergisi’nde yer alan başka bir haberden öğrendiğimize göre Sevinç Tevs BBC Radyosu’nda şarkı söylemek üzere Londra’ya gitmiş, yabancı sanatkârlara asla imkân vermeyen İngiltere piyasasında bu radyonun gerek in Town Tonight programında, gerekse Avrupa programında yayın yapmıştır (Ateşböcekleri’nden BBC’ye, 1957: 33).

Şekil 9. Sevinç Tevs BBC mikrofonu önünde (Ve Ben, 2022).

İstanbul Radyosu'nda yaptığı program kayıtlarında seslendirmede kendisi varken, piyanoda Nejat Cendeli, bateride Vasfi Uçaroğlu yer almaktadır. 1958 yılında dönemin dergisinde yer alan habere göre Sevinç Tevs perhizini bozarak tekrar gece kulüplerinde çalışmaya başlamış ve yakında Ortadoğu'da uzun bir turneye çıkacağını da söylemiştir (Ebcioğlu, 1958). Sevinç Tevs'in hayatındaki durgunluk ve suskunluk dönemi 1968 yılında Atina'da yapılan Apollonia Festivali'ne, bestesi Selmi Andak'a ait *Ve Ben Yalnız* adlı şarkı ile katılmasıyla son bulur. Atina'da yapılacak olan 1. Uluslararası Şarkı Festivaline Türkiye'den iki beste katılmıştır. Selçuk Başar *Özleyiş*, Selmi Andak *Ve Ben Yalnız* adlı besteleriyle Atina festivalinde Türkiye'yi temsil etmek için elemeleri geçmişlerdir. *Özleyiş*'i Ajda Pekkan, *Ve Ben Yalnız*'ı ise Sevinç Tevs seslendirmiştir. Ajda Pekkan'ın söylediği şarkı Atina'dan üçüncülükle dönerken, Sevinç Tevs festivale katılan 32 şarkıdan biri olan *Ve Ben Yalnız* ile dereceye girememiştir (Şener, 2023).

6. Elmadağ'da Gece Kulübü ve Son Yıllar

Müzik hayatı boyunca Amerika, Fransa, Küba, Portekiz, Mısır ve Belçika başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde konserler vererek ülkemizi temsil etmiş, radyo ve televizyon programları yapmış Sevinç Tevs, 1972'de Elmadağ'da *Club The Rhythm Section* adında bir gece kulübü devralmış ve bu gece kulübünde program yapmaya başlamıştır (Tok, 2019). Sevinç Tevs ve eşi Ali Hasdiker tarafından devralınan *The Rhythm Section* 1970'lerin sadece caz çalan ve bu sebepten dolayı da caz kulübü diye

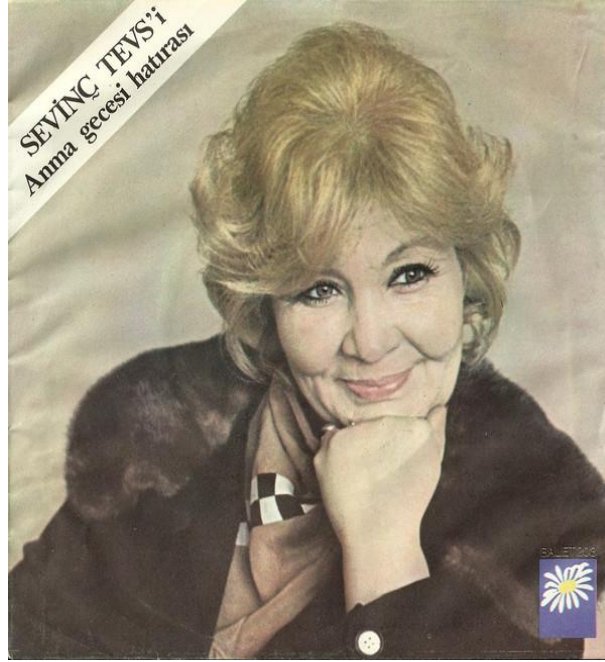
adlandırılan mekânlardan biri olmuştur. Uzun bir süre burayı işletip sahne aldıktan sonra kulübü kapatmış ve üç yıl kadar bir süre sahnelerden uzak kalmıştır (Akça, 2019: 21).

1976 yılında Erol Pekcan’ın hazırladığı *Anıların Müziği* programına katılan Sevinç Tevs uzun zamandır kanser hastasıdır. Bu programın bantlarında Erol Pekcan ve Sevinç Tevs arasında geçen bir konuşmada ise yeni ameliyat olan Sevinç Tevs hastalığına oldukça iyimser yaklaşarak çıktığı son televizyon programında “*Dünyada yaşamak zorunda olduğumuz öyle insanlar var ki; benim bu hastalığım yanında melek kalır. Hem ben onunla yaşamaya alıştım artık. Yeneceğim ben bu kanseri*” sözleriyle hastalığına meydan okusa da bu kötü dost yakasını bırakmamış ve hastalığa yenik düşen Sevinç Tevs 24 Ekim 1976’da yaşama veda etmiştir (Sevinç Tevs, 2023).

7. 1960’lı Yıllara Kadar Caz Müzik Üretimleri ve Mevcut Sevinç Tevs Kayıtları

1960’lı yıllara kadar olan süreçte Türkiye’de caz müziğinin gelişiminde gelinen nokta dinleyici kitlesinin belirgin bir biçimde artışı ve az sayıda olsa da plak arşivi olan dinleyici ve müzisyen profili oluşması olmuştur. Ünlü caz sanatçılarının Türkiye’ye gelmesi veya orkestraların kurulmuş olması elbette burada caz müziğinin beslendiği bir yaşam tarzının olduğu anlamına gelmemiştir. Caz müzik o dönemin koşullarıyla bağlantılı olarak dans ve eğlence müziği ile ön plandadır. Dolayısıyla bu müziğin icrası üzerine *swing*’in hakim olduğu bir iklimden söz etmek mümkündür. Bir kaç büyük şehirde caz orkestralarının kurulması, caz müzisyenlerin yetişmeye başlaması, radyoda caz programlarının yapılması gibi gelişimler cazın Türkiye’deki göstergeleridir (Kahyaoğlu, 1996: 4). Türkiye’de caz müziğine dayalı oluşumların önemli bir parçası olan Sevinç Tevs özellikle Ankara Radyosu’nda çalıştığı dönemlerde *swing* icralarıyla dikkat çekmiştir. Bu süreçte Sevinç Tevs’in icra kapasitesi ve yetenekleri üzerine yapılan yorumlar bu sanatçının benzersizliği üzerine olmuştur. Kendisi hakkında çıkan gazete yazıları, röportajlar ve müzisyen görüşleri kudretli, neşeli yorumları ile dinleyenleri büyüleyen kadife sesli bir sanatçıyı tanımlar niteliktedir. Ankara Radyosu’nda çalıştığı dönemlerde çıkan haber ve röportajlarda Sevim-Sevinç kardeşlerin *swing* icrasını bir *Judy* ya da bir *Alice* kadar etkileyici bir düzeyde seslendirdiğinden bahsedilmiştir (Kiper, 1944: 7). *Swing* icrası ya da caz müziği yorumculuğunun yanı sıra aile mensuplarının müzikle ve hatta klasik Türk müziği ile ilgili olmasıyla da bağlantılı bir biçimde farklı türde müzikleri de başarı ile seslendirdiği bilinir (Kişisel Görüşme, Şehrazat Kemali Söylemezoğlu, 20.12.2021). Popüler müziğin Türkiye’deki gelişim serüveni içerisinde halk müziğimiz ile Batı’nın sentezini oluşturma aşamalarına henüz gelmeden önce, caz müziğinin yayılım gösterdiği süreçlerde Cüneyt Sermet orkestralarıyla, Necip Celal ve Fehmi Ege’nin tangolarıyla, Sevinç Tevs, Ayten Alpman, Rüçhan Çamay sesleriyle isimlerinden söz ettirmiştir (Çetinok, 1986: 70). Bu perspektifle bakıldığında Sevinç Tevs 1950’li yıllarda aranjman anlayışının yayılmasından çok daha öncelerinde de Türk halk müziği uyarlamaları seslendirmiştir (Akçura, 2005: 167).

Kırk altı yaşında aramızdan ayrılan Sevinç Tevs ses ve müzikalite bakımından oldukça kuvvetli bir kadın sanatçıdır. Söyleyiş stili alışılmışın dışında ve bambaşkadır. Sevdiği sanatçılar arasında Hacı Arif Bey, Rakım Hoca, Dede Lemi Bey, Suphi Ziya, Tab'i Mustafa Efendi yer alır. En beğendiği caz sanatçıları ise, Ella Fitzgerald, Juna Christy, Sarah Vaughan, Billy Ecstine, Louis Armstrong olarak sayılabilir. Klasik müziği de çok seven Sevinç Tevs'in Favori isimleri ise Beethoven, Bach, Haydn, Debussy ve Ravel'dir (Akçura, 2005: 195). Sevinç Tevs kendisi ile yapılan bir röportajda caz'ı şöyle tanımlamıştır: “*Bence, caz bir yorumdur. Şöyle ki, caz olabilmesi için herhangi bir ülkenin kendine özgü müzik yapımını sanatçı ele alır; onu, tabii temel ilkeleri var; bunları yerine getirerek o şekilde yorumlar öylesine icra eder ki, ortaya o yorumla caz sanatı çıkar*” (Pekcan, 2023). Sevinç Tevs Türkiye caz tarihinde bu yorumun hakkını vererek yer alan önemli sanatçılarımızdandır. Ancak TRT ve BBC arşivlerinde geniş yer kapladığını bildiğimiz Sevinç Tevs'in sesi tek bir plakta kalmıştır. Bu plak, vefatından sonra *Türk Kalp Vakfı* yararına hazırlanan iki şarkıdan oluşan özel bir edisyondur. İlk ve tek plağı ölümünden sonra yayınlandığı için kendisi de görememiştir. Sevinç Tevs'i bugün sadece radyo bantlarından, eski televizyon kayıtlarından ve kişisel arşivlerden dinleyebilmekteyiz. 2009 yılında İKSV Caz Festivali, kendisine ve kız kardeşi Sevim Tevs'e *Yaşam Boyu Başarı/Onur Ödülü* vermiştir (Sevinç Tevs, 2011). 1968 yılında Sevinç Tevs'in sesinden kaydedilmiş ve hiç yayımlanmamış *Ve Ben Yalnız* ise 2009 yılında Selmi Andak bestelerinin orijinal kayıtlardan oluşan iki albümden birinde, *O Şarkıyı Henüz Yazmadım*'da gün ışığına çıkmıştır (Tok, 2019).

Şekil 10. Sevinç Tevs'in Yayınlanan tek plağının kapağı (Sevinç Tevs, 2018).

Sevinç Tevs, Orhan Boran'ın bir yazısından öğrendiğiniz üzere gösterişi sevmeyen ve reklam meraklısı olmayan bir sanatçıdır. Her fırsatta teknik ve müzik

kültürü olarak erişmeye çalıştığı aşamadan bahsederken, caz dünyasının en tanınmış dergisi *Metronome*’da yer aldığını, ünlü piyanist *Hoagy Carmichael*’in kendisiyle radyo programı hazırlamak istediğini ve New York’da *Arthur Godfrey* televizyon programında konuk olduğunu anlatmamıştır bile (Boran, 1956). Bütün arkadaşları, ailesi ve meslektaşları Sevinç Tevs’in insani yanını övmüş ve ne kadar güçlü bir sese sahip olduğunu söylemişlerdir. Diğer bir taraftan ise çok zor çalışan, mükemmeliyetçi, işini titizlikle yapan bir sahne arkadaşıdır. Kızı Şehrazat hanım ile yapılan kişisel görüşmede, annesi Sevinç Tevs’in, üstün kabiliyetli, çok dürüst, açık sözlü, dobra olduğunu söylerken öte yandan çizgileri olan ve taviz vermeyen bir kadın olduğunu söylemiştir. Ne yazık ki bu benzersiz sese sahip dünya çapında tanınan caz yorumcusu Sevinç Tevs’ten elimizde kalan kayıt sayısı çok azdır. Sevinç Tevs’e ait konser ve program kayıtlarının albümlerde toplanması ve Türkiye’nin cazda divasının şarkılarının herkese sunulması Türkiye caz tarihi açısından da önemli bir olay olacaktır. Geçmişin koşullarında Türkiye’de yer alan kısıtlı caz müziği arenasında zamanın ilerisine geçerek yurtdışına taşan hünelerleriyle boy göstermiş bu sanatçıdan geriye kalan izlere bakıldığında bazı radyo emisyonları ve TV kayıtları göze çarpar.

Tablo 1. Mevcut Sevinç Tevs kayıtları

Şarkı Adı	Kayıt Bilgileri
Good Night My Love	İstanbul Radyosu
Kiss Me	TRT Radyo
Lullaby Of Birdland	Anıların Müziği, Erol Pekcan, TV Kaydı
Misty	Anıların Müziği, Erol Pekcan, TV Kaydı
My Heart Belongs To Daddy	Anıların Müziği, Erol Pekcan, TV Kaydı
I’m Gonna File My Claim	İstanbul Radyosu
September in The Rain	İsmet Sırak Ork.
Cevrin Yeter	TRT Radyo
Emeller Aldatıp Avutmuş Beni	TRT Radyo
Johnny Guitar	TRT Radyo
Make Be Love	TRT Radyo
Tout ça	TRT Radyo
Longing For You	Türkiye’de caz belgeseli
Take The a Train	Anma gecesi hatırası 45’lik
Ve Ben Yalnız	Ossi Müzik
İstanbul	TRT Radyo
Oklahoma Blues	Anma gecesi hatırası 45’lik
Sway	TRT Radyo

8. Sonuç

Sevinç Tevs Türkiye’de caz müziğin 1940’lı yıllardan başlayarak 60’lara kadar uzanan dikkat çekici gelişim evresi sürecinde ses ve yorumculuk açısından çeşitli ilklere imza atmış bir sanatçı olmuştur. Hayatı, kişiliği, liderlik özellikleri ve bu özellikleriyle bütünleşen bir müzik algısı ve yeteneğiyle caz müziğini hayatının merkezine yerleştirmiş ve zamanın koşullarını fazlasıyla aşan bir anlayışla müzik hayatına yön verebilmiştir. Gerek bu alanda yurdumuzu temsil etmiş tek isim olmasıyla gerekse caz dilinde *scat singing* diye adlandırılan solo yapma tekniğindeki başarısıyla caz müziği serüvenimizde kilit bir noktaya yerleştirmiştir. Ayrıca *Türk Cazı* programında Karacaoğlan’ın sözlerini yorumlayarak ilk defa cazı Türkçe olarak seslendirmiştir. Uluslararası müzik arenalarında bulunmuş, müzik faaliyetlerini Türkiye’nin yanı sıra İskenderiye, Yunanistan ve Amerika’nın New York kenti gibi merkezlere taşıyarak dönemin dünyaca ünlü müzisyenlerinin ve basın dikkatini çekmiştir. 1948 yılında Amerika’nın New York kentinde yapılan uluslararası bir yarışmada (New York Jazz Festivali), bestecimiz Arif Mardin’in *Longing For You* adlı yapıtı ile ilk uluslararası ödülü alarak birinci olmuştur. Günümüze gelindiğinde ise kısıtlı sayıdaki radyo emisyonları, kayıtları, TV programları, gazete yazıları ve sınırlı bir akademik literatürle Tevs’in sanatçı kimliğini ve müziğini anlayabilmek mümkün olmuştur. Kronolojik olarak Sevinç Tevs’i takip eden bir zaman çizgisi dahilinde caz müziğinin kadın temsilcileri olan Rüçhan Çamay, Ayten Alpman ve Tülay German gibi isimleri de içine alan çalışmalar yapılması gerekliliği açıktır. Bu tür çalışmalar Türkiye’de hem popüler müziğin dönemsel konularına hem de caz müziği tarihine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akça, F. (2019).** *Caz Mekanlarının Tercih Edilme Nedenleri: Nardis Jazz Club, The Badau İstanbul, Bova Sahne*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akçura, G. (2005).** *İnsanlar Alemi*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Akçura, G. (2019).** 05.12.2022 tarihinde *Saray Sineması’nda “Büyük Caz Festivali”*: *Bir El İlanının Analizi*. Manifold. <https://manifold.press/saray-sineması-nda-buyuk-caz-festivali> adresinden alındı.
- Akçura, G. (2019).** *Saray Sineması’nda “Büyük Caz Festivali”*, 10.02.2023 tarihinde Saray Sineması’nda “Büyük Caz Festivali” - Manifold adresinden alındı.
- Akyol, B. (2013).** *Türkiye’de Caz Belgeseli*.
- Akyol, B. (2016).** *Caz Çok Zor*. İstanbul: Kara Plak Yayınları.

Ateşböceklerinden BBC’ye, (1957). (10 Ağustos 1957). *Akis*, Cilt 10, sayı 170, Ankara

Avrupa’da biricik Türk Yıldızı Sevinç Atina’da ona Cici Kuş Diyorlar. (13 Ocak 1951). Radyo Magazin.

Aydın, İ. (2018). *Türkiye’deki caz müziği pratiklerinde folklorik öğeler: geleneksel anadolu müzik kültürlerinden devşirilenlerden konvensiyonel stratejiler ekseninde icat edilenlere yerellikler ve temsilîyetler.* Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ayten Alpman Hayatını Kaybetti. (21 Nisan 2012). 08.01.2023 tarihinde *Ayten Alpman hayatını kaybetti.* <https://yesilgazete.org/ayten-alpman-hayatini-kaybetti/> adresinden alındı.

Berendt, J. E. (2019). *Caz Kitabı Ragtime’dan Fusion ve Sonrasına.* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Boran, O. (1956). Hayırlı Bir Seyahat Daha... *Radyo Alemi Dergisi*, Sayı: 197.

Candemir, A. (1996). Cazın Uluslararası Kültüre Katkısı ve Türkiye’de Caz. *Kurgu Dergisi*, cilt(49-55).

Çetinok, N. (1986). Garp Musikisinden Hafif Müzik’e. *Hürriyet Gösteri Sanat-Edebiyat Dergisi*, Sayı: 64.

Demiriz, A. (2018). *Türkiye Cumhuriyeti’nin 1950’li Yılları: Popüler Kültürde Amerikan Müziği İthalatı.* Uluslararası Etnomüzikoloji Sempozyumu Müzik ve Politika Bildiri Kitabı (Sayfa 187-206) İçinde. Bursa-Turkey Kasım/ November 2018.

Deniz, K. (1945). Sevim ve Sevinç- Seslerini radyodan dinlediğimiz kardeşler şimdi İstanbuldadırlar. Onlarla konuşuyoruz. *Son Posta.* 19.05.1945.

Dizzy Ankara’da. (28 Nisan 1956). *Akis Dergisi*, Cilt 5, Sayı:103.

Ebcioğlu, F. (1958). Türk Cazının Üç Usta Sanatçısı... *Pazar-Müzik Kulübü*, Sayı: 88

Ebcioğlu, H. M. (1950). Şarkı ile Konuşanlar/Mikrofondan Mektup. *Radyo Haftası.*

Esen, M. S. (1937). İki Türk Yıldızı Doğuyor. *Yedigün*, No:202.

Güleryüz, N. A. (2018). *Geçmişten Gümüze Türkiye’de Caz. Şalom Dergi.*

İlbi, D. (2019). *Türkiye’de enstruman çalan kadın caz müzisyenlerin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Kahyaoğlu, O. (1996).** Türkiye’de Caz Dolu Dolu Yaşanıyor/Caz bir yaşama biçimidir, ama Türkiye’de... *Milliyet Sanat*. Sayı: 377.
- Kaplan, S. (2006).** *Annem o şarkıyla Vaughan’ıeledi*, 7.02.2023 tarihinde Annem o şarkıyla Vaughan’ıeledi (hurriyet.com.tr) adresinden alındı.
- Kiper, H. O. (1944).** Ankara Radyosu’nun İki Küçük Yıldızı Sevim ve Sevinç Kardeşlerle Bir Konuşma. *Perde-Sahne Dergisi*, Sayı:20.
- Mimaroğlu, İ. (2013).** *Caz Sanatı*. İstanbul: Pan Yayınları.
- Pekcan, E. (2023).** *Sevinç Tevs, ilk kez türkçe caz yapan ve büyük başarı sağlayan bir sanatçı*, 27.01.2023 tarihinde <https://core.ac.uk/download/160033813.pdf> adresinden alındı.
- Rüçhan Çamay Kimdir? Rüçhan Çamay’ın Biyografisi. (21 Mayıs 2021).** 08.01.2023 tarihinde <https://www.yenialanya.com/haber/7203825/ruchan-camay-kimdir-ruchan-camayin-biyografisi> adresinden alındı.
- Sevim-Sevinç Kardeşler. (1 Ağustos 1949).** *Hazine*, Cilt 1, Sayı 6.
- Sevim Tevs, (2023).** 10.01.2023 tarihinde <https://artijazz.com/muzisyenler/sevim-tevs/> adresinden alındı.
- Sevinç Tevs, (2011).** 22.02.2023 tarihinde Sevinç Tevs biyografisi | Last.fm adresinden alındı.
- Sevinç Tevs, (2023).** 10.02.2023 tarihinde Sevinç Tevs – Artı Jazz (artijazz.com) adresinden alındı.
- Sevinç Tevs ve Erol Pekcan Ork. Oklohoma Blues 45 lik 1977, (2018).** 02.10.2022 tarihinde SEVİNÇ TEVS ve EROL PEKCAN ORK. oklohoma blues 45 LİK 1977 - DİPSAHAF PLAK (dipsahaf.com) adresinden alındı.
- Seymen, S. (2016).** *Onların Jazz’i varsa, Türkiye’nin Cazı var.* #tarhdergi. <https://tarhdergi.com/onlarin-jazzi-varsa-turkiyenin-cazi-var/>
- Şenel, P. (2009).** Sihirli Kutu’nun Radyo Olduğu Yıllar. *Radyovizyon Dergisi*, Temmuz.
- Şener, D. (2023).** *Sözünü Tutmadın Koca Sevinç Tevs*, 11.10.2022 tarihinde Yazarlar / Doğan Şener - Yazı 02 (birzamanlar.net) adresinden alındı.
- Tok, Y. H. (2019).** *Sevinç Tevs- “Ve Ben Yalnız”*, 01.02.2023 tarihinde Günün Şarkısı 24 Ekim 2019 | Yeter ki Müzik Olsun (yavuzhakantok.com) adresinden alındı.

Tunçağ, H. (2023). *Rüçhan Çamay*, 03.08.2023 tarihinde Rüçhan Çamay (iksv.org) adresinden alındı.

Tülay German (2023). 20.09.2023 tarihinde *Yaşam Boyu Başarı Ödülleri: Tülay German*. <https://caz.iksv.org/tr/yasam-boyu-basari-odulleri/tulay-german> adresinden alındı.

Uyar, Y. M. (2016). *Cultural Connotations and the Processes of Localization, Türkiye’de Caz: Kültürel Anlamları ve Yerelleşme Süreci*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi: İstanbul.

Ve Ben Yalnız, (2022). 02.10.2022 tarihinde *Ve ben yalnız*. gzt. <https://www.gzt.com/cins/ve-ben-yalniz-3561424> adresinden alındı.

Yalçın, T. (2022). 10.11.2022 tarihinde *Jazz Semai Dijital Platformlarda*. darkbluenotes. <https://darkbluenotes.com/jazz-semai-dijital-platformlarda/> adresinden alındı.

Yanıkoglu, A. (2007). *Caz müziğinin bugünkü sorunları: Caz Müziğinin Üretilme Koşullarının Güncel Görünümü the Current Problem of Jazz Music: The Present Outlook of the Conditions of Production of Jazz Music*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Yazgan, T. (2016). Cumhuriyet’in Örnek Bir Kültür Kurumu: Ankara Radyosu. *Trt Akademi*, Cilt 01, Sayı 01.